

נהגות אורות של אמונה לדרך החיים

החזרה

מלוקט מדברות קדשו ותורתו של האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

גיליון ט
חג השבועות - פר' נשא תשפ"ו

נהירין פניני דעת לנתיבות חיי היום

חג השבועות - זמן בניית היציבות האמיתית של העולם

בדיוק לשם כך נבראו שני העמודים הנוספים כעין מערכת של "גלגלי הצלה" או תיקונים המבטיחים שהעולם לא יקרוס גם בשעת חטא. אם חטא האדם בשוגג ונהג בחוסר זהירות הוא זקוק לעמוד העבודה שהיא עבודת הקורבנות ותפילה המכפרת עליו ומשיבה את היציבות לעולם. אך אם חלילה חטא האדם במזיד ובשגט נפש שם כבר לא תועיל עבודת הקורבנות הרגילה. במצב כזה כל זכות קיומו של העולם נשענת על מידת החסד עמוד גמילות החסדים.

חסד כקרח הצלה בתוך הסערה

זוהי העצה הנפלאה למי שמרגיש שמעד חלילה במזיד שעליו להרבות מאוד בעשיית חסד עם הזולת. במעשיו אלו הוא מעורר הנהגה מקבילה בשמיים שלפיה יגמלו אותו ועם העולם חסד לפנים משורת הדין ויעניקו לו זכות קיום למרות הכל. יוצא אם כן שבעוד שהתורה היא העמוד המרכזי שעליו עומד העולם הרי שהעבודה והחסד הם התיקונים המאפשרים להשיב את העולם אל עמידתו המקורית בכל פעם שיציבותו מתערערת.

בכך מובן מדוע התנא מדיגש את המילה "על" בנפרד לפני כל עמוד. הוא מלמד אותנו ששלושת העמודים הללו נותנים מענה למצבים שונים בחיים. מי ששומר על תורתו בטוהרה נשען על עמוד התורה החוטא בשוגג נסמך על עמוד העבודה והחוטא במזיד מוצא תקווה ומשענת בעמוד החסד. לכן נקט התנא לשון הווה "העולם עומד" כדי ללמדנו שבכל רגע ורגע אנו זקוקים למערכת התמיכה המשולשת הזו כדי להבטיח את קיומו וחיותו.

ההוראה למעשה:

לקראת חג השבועות אנו מקבלים על עצמנו להתחזק ולהתבסס בעמוד התורה שהוא שורש הכל. אך לצד זאת עלינו לזכור שהבורא ברחמיו נתן לנו דרכים נוספות לשמור על היציבות הרוחנית שלנו. אם אתה מרגיש שמעדת או שהקשר שלך עם העמוד המרכזי מעט רעוע אל תיפול לייאוש. הדרך המהירה ביותר להחזיר את האיזון לחיים היא לפתוח את הלב בחסד ובנתינה לזולת. ככל שנתחזק בגמילות חסדים כך נעורר רחמי שמיים שיבססו את קיומו ויאפשרו לנו לקבל את התורה מתוך שמחה וטהרה בלב שקט ובוטח.

החיפוש אחר משענת בטוהרה

כמה פעמים בחיינו הרגשנו שהקרקע רועדת תחת רגלנו. בימים שבהם נראה שסדרי עולם משתנים והוודאות נעלמת. אנו מחפשים איזה עוגן חזק שייתן לנו תחושת יציבות וביטחון. אנו זקוקים לידיעה שיש משהו יציב שעליו הכל נשען, משהו שלא יתמוטט גם בסערות הגדולות ביותר של החיים. חג השבועות זמן מתן תורתנו מזכיר לנו שהעולם אינו עומד בחלל הריק אלא נשען על שלושה עמודים איתנים שבבורא עולם הציב עבורנו כדי לשמור על קיומו בכל עת.

העולם שצנע על רגל אחת

התנא במסכת אבות מלמד אותנו כי על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. האלשיך הקדוש ע"ה (ויקרא ט, כג-כד) חושף בפנינו זווית מרתקת על ההיסטוריה של יציבות העולם על פי דברי המדרש (מדבר יב, ג). מתברר שבתחילה היה העולם עומד על רגל אחת בלבד היא רגל החסד. במשך עשרים ושישה דורות קודם קבלת התורה זן הקדוש ברוך הוא את העולם בחסדו הינם מבלי שהייתה תורה בעולם.

כאשר קיבלו ישראל את התורה בסיני עבר העולם לעמוד על שתי רגליים אך הוא עדיין היה רותת ורועד משום ששתי רגליים אינן מספיקות ליציבות מוחלטת. רק כאשר הוקם המשכן והתווספה הרגל השלישית של עבודת הקורבנות מיד נתבסס העולם ועמד על מכונתו בשלמות. כאן עולה שאלה טבעית אם בעבר הצליח העולם להתקיים על עמוד אחד בלבד מדוע כעת לאחר שניתנה התורה הוא זקוק לשלושה עמודים ואינו יכול להתקיים אם יחסר אפילו אחד מהם.

התורה כיסוד והטאר כתיקון

מבאר האלשיך הקדוש ע"ה יסוד עמוק המאיר את העניינים. באמת עמידת העולם נשענת על התורה שהיא המטרה והיסוד להכל. אלא שמרגע שניתנה התורה הגיעו איתה גם הניסיונות והמפריעים לקיום העולם. קודם מתן תורה לא הייתה מציאות של חטא המחייב עונש וממילא לא נפגעה זכות הקיום של העולם. אך לאחר שקיבלנו את התורה ואנו מחויבים לקיים את הכתוב בה נוצר מצב שבו חטאים עלולים לערער את עמוד התורה וממילא לסכן את קיום העולם כולו.

בצל האמונה

פרקי חיזוק לחיים של רוגע ושלווה

תורה ופרנסה - כיצד מוצאים את שביל הזהב בין האמונה להשתדלות?

לבטי הלב בין הובת ההשתדלות להשק התורה חג השבועות מעורר בכולנו את הכמיהה הפנימית להתחבר לתורה הקדושה ולהקדיש לה את כל עיתותינו. כולנו היינו רוצים לשבת באוהלה של תורה ברוגע ובשלווה ללא טרדות העולם הזה. אך במציאות אנו נאלצים להתמודד עם שגרת החיים העמוסה, עם הדאגות ועם הצורך להביא פרנסה הביתה. המאבק התמידי הזה שבין הרצון להיות שקוע בתורה לבין החובה לעסוק בפרנסה הוא מנת חלקו של כל אדם. היכן באמת עובר הגבול ומהי הדרך הנכונה שסללו לנו חז"ל.

סתירות לכאורה בדברי חכמים

על פניו אנו מוצאים בדברי חכמינו זיכרוןם לברכה הדרכות הנראות כסתורות זו את זו. מצד אחד קובעת המשנה במסכת אבות יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שפגיעת שניהם משפחת עון וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה ונזררת עון. מכאן משמע בבירור שהאדם חייב לעסוק במלאכתו כדי להתפרנס. וכך אכן פוסק השולחן ערוך (אורח חיים סימן קט) שהאדם צריך ללכת לעסקיו לאחר התפילה אך עליו לעשות את מלאכתו עראי ואת תורתו קבע וכך שניהם יתקיימו בידו.

אך מאידך גיסא אנו מוצאים את דברי רבי נהוראי במסכת קידושין (פג א) המצהיר מניח אני כל אמונת שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה. ועוד אמרו חז"ל במכילתא (בשלח מסכתא דויה) לא נתנה תורה אלא לאוכלי הפן כלומר שתורתם אומנותם ופרנסתם מזומנת להם מן השמיים מבלי שיצטרכו לעמול עליה. כיצד מיישבים את שתי הגישות הללו למעשה.

הכל נמדד בכוח האמונה והביטחון

בעל המקנה ע"ה (קדושין פג א) שופך אור בהיר על סוגיה זו, ומבאר שאין כאן סתירה כלל והכל תלוי במדרגתו הרוחנית של האדם ובכוח האמונה שלו. אדם שמסוגל לקבל על עצמו עול תורה באמת ומאמין באמונה שלמה שהקדוש ברוך הוא הוון מקרני ראמים ועד ביצי כינים בוודאי לא יעוּבו אותו. הרי שהוא יכול לעסוק רק בתורה ומלאכתו תיעשה על ידי אחרים. אנשים אלו הם בבחינת אוכלי הפן הזוכים לכותרה של תורה ופרנסתם מובטחת להם מלמעלה.

אולם מן העבר השני מבהיר המקנה כי אין כל הכוחות שווים. מי שליבו נכון ובטוח בהשם יתברך ללא צל של המשך בעמוד הבא

סוד ההשתדלות - מדוע שקע הרבי משינאווא בעולם פוליסת במקום לדאוג להוצאות החתונה

החתונה שהתקרבה ללא תקציב

מעשה פלא מסופר על הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא ע"ה בעל הדברי יחזקאל. באותם ימים עמד הרבי לפני נישואי בתו ונוקק להוצאות החתונה והנדוניה שהסתכמו בסכום עתק. ככל שהתקרב מועד השמחה והכסף לא היה בנמצא הפצירה בו הרבנית שיפעל ויעשה איזו השתדלות בדרך הטבע להשגת הממון. אך להפתעתה ככל שגבר הצורך, כך הרבה הרבי יותר ויותר בלימודו שקע בתורה והוסיף זמנים ארוכים לעבודת השם בהתבודדות ובתפילה.

סכום גדול דורש השתדלות רותנית

באחת ההודמנויות כאשר הגיע אחיו של הרבי לבקרו פנתה אליו הרבנית וביקשה שמה יצליח הוא לשכנע את בעלה הצדיק שיעשה דבר מה בדרכי העולם כדי להביא את הוצאות החתונה. נכנס האח ושאל את הרבי לפשר הנהגתו.

השיב לו הדברי יחזקאל תשובה מאירה ושופעת אמונה. הוא הסביר כי מאחר שישנן הוצאות כה רבות הוא מבין היטב שהשתדלות רגילה לא תועיל כאן כלל. אילו היה זה סכום קטן עוד היה אפשר לומר שהקדוש ברוך הוא דורש ממנו להשתדל בהשגתו בדרך הטבע ולהביא את הממון. אך מכיוון שעל פי דרך הטבע והשכל האנושי אין שום מציאות שיצליח להשיג סכום אדיר שכזה באמצעות השתדלותו הרגילה, הרי שכל שעליו לעשות הוא להוסיף קדושה וקרבה לבורא העולם הון ומפרנס לכל, כי זוהי ההשתדלות הטובה והיעילה ביותר שיש בידינו לעשות.

הטעות בחשבון ההשתדלות

ממעשה זה אנו למדים יסוד עצום לחיים. טעות נפוצה ושגורה יש בעולם לחשוב שכאשר אדם נזקק לסכום כסף גדול או ניצב בפני הוצאה כבדה עליו להכפיל ולשלש את מאמצי ההשתדלות הפיזיים שלו. הסיפור הזה מעניק לנו משקפיים טהורים ומלמד אותנו שככל שהאדם נצרך לממון רב יותר עליו להבין כי כליו של העולם הזה קצרים מלהושיע, ורק הון ומפרנס לכל יכול לדאוג להצטרבותו האמיתיות. ההשתדלות עצמה אינה מביאה את הכסף אלא היא רק דרישה שמבקש השם מכל אחד מאיתנו לעשות כמעט טבעי לברכה.

הנקודה לחיים:

עליו להחזיר בקרבנו נצימה את ההכרה הברורה הזו. גם בדברים קטנים ושגרתיים שבהם עלולה לחלוף במוחנו מחשבה סוררת כי ההשתדלות שלנו היא שהביאה לנו את ההצלחה, עליו לעצור ולהזכיר לעצמו כי רק ברכת שמיים היא המועילה למלא את כל משאלותינו לטובה ולברכה, וללא הברכה הזו שום מאמץ לא יישא פרי.

בצל האמונה

המשך מעמוד קודם

ספק עליו נאמר (דמיה י"ג, ט) בְּרוּךְ הַגֵּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה' וְהָיָה ה' מִבְּטָחוֹ. כיוון שביטחוננו כה חזק יזמין לו הקדוש ברוך הוא פרנסה ברווח. אך מי שביטחוננו אינו מוחלט וליבו מסתפק ודואג מהיכן יביא לחם לביתו אסור לו לסמוך על הנס. אדם כזה מחויב לעשות תורתו קבע ומלאכתו עראי ואז תשרה ברכת השם במעשה ידיו.

זהו עומק כוונת הגמרא במסכת ברכות (לה"ב) שהרבה עשו כרבי שמעון בן יוחאי שהתמסרו רק לתורה ולא הועילו. הסיבה שלא הועילו היא שלא היה להם את אותו ביטחון עצום שהיה לרבי שמעון בן יוחאי. הם רצו לעשות כמותו בחיצוניות אך ליבם לא היה בטוח לחלוטין ולכן נפלו. מידת השפע נקבעת במדויק לפי ערך וחוזק האמונה, ולפיכך הדרך האדם מן השורה היא לשלב מלאכה מתוך הכרה כי ההשתדלות היא רק כלי לברכת השם.

עדיף לשכוח משנה אחת מאשר להיות עם הארץ

כדי להמחיש את החשיבות העליונה של ההתמסרות לתורה מעל כל החשבונות כדאי לציין את אשר פסק הרמב"ם ע"ה (תלמוד תורה י"ג, ט) שאם אדם יאמר בלבו שיקבץ ממון תחילה כדי שלא יחסר לו דבר, ורק אחר כך יתפנה לעסוק בתורה הרי שאינו זוכה לכתרה של תורה לעולם. על כך מובא מעשה צחות על חתן וחותנו

הדרכה מעשית בפרשת השבוע

ההשקעה הבטוחה בעולם - פוליסת הביטוח של התורה לממון שלנו

איך שומרים על מה שהשגנו

כל אדם שעמל ויגע למחייתו ומצליח לחסוך מעט כסף מבקש למצוא את הדרך הטובה ביותר לשמור עליו. אנו משקיעים בחסכונו בביטוחים ובאמצעי מיוון שונים כדי להבטיח שהממון שצברנו ביועת אפיו לא ילך לאיבוד. תורתנו הקדושה מציעה לנו בפרשתנו את פוליסת הביטוח הרווחית והבטוחה ביותר בעולם, שאינה רק שומרת על הכסף אלא אף מצמיחה אותו ללא גבול.

הנתינה שמצמיחה ומשמרת

הפסוק אומר (במדבר ה' ט) וְאִישׁ אֶת קִדְשׁוֹ לוֹ יִהְיֶה. רש"י מביא על כך את דברי מדרש האגדה המגלים כי מי שמעכב את מעשרותיו ואינו נותן לצדקה לו יהיו המעשרות, כלומר סוף ששדהו לא תוציא אלא אחד מעשרה ממה שהייתה רגילה להוציא, וכך ישאר בידו רק שיעור המעשר. אך מאידך מי שנותן לכהן ולעני את המתנות הראויות להם זוכה להתברך, ולו יהיה ממון הרבה.

כך היה נוהג הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב ע"ה לברך בעשירות אנשים שבאו אליו, ורבים מהם אכן התעשרו עושר רב. כשראה זאת הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה ביקש מרבי מנחם מנדל שילמד אותו את סוד הברכה כדי שגם הוא יוכל להשפיע שפע למבקשיו. השיב לו הרבי מרימנוב כי האמת היא שהוא עצמו מברך רק בעשירות רגילה אלא שהאדם עצמו במעשיו גורם שיתעשר ללא גבול. כיצד עושה זאת האדם. ברנע שהוא מתחיל להעניק מממון לצדקה בעין יפה וללא חשבון, הוא מפעיל את סוד המילה וְנָתַן (שמות ל"ב) עליה רמז בעל הטורים ע"ה, שהיא נקראת משני הכיוונים באותו אופן, כדי ללמדנו שמה שאדם נותן יחזור אליו והוא לעולם לא יחסר מכו. מאחר שהאיש מפורז ממנו לצדקה הוא מקבל מן השמיים מידה כנגד מידה ומתעשר ללא גבול.

השומרים של העיכה

הרה"ק החוזה מלובלין ע"ה האיר באור מופלא את המשמעות של ברכת כהנים (בפרשתנו י' ד) בְּרַכְךָ ה' וְיִשְׁמְרְךָ. הוא פירש את המילה וישמרך מלשון שמרים. כשם שכמות קטנה של שמרים מכניסה חיות ומתפחה את כל העיסה כולה כך ברכת השם מרוממת את האדם מעלה אחר מעלה. על פי דברים אלו נוכל לומר שכך פועלת בדיוק מצוות הצדקה. גם כאשר אדם נותן רק חלק קטן ומעט מממונו, אותו מעט פועל כמו שמרים שמתפחים שומרים ומברכים את כל שאר הממון שנשאר אצלו בביס.

רמז נאה לעניין המעשר המביא עשירות מצא הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז' ע"ה בעל הבוצינא דנהורא בפסוק המופיע בהמשך הפרשה (במדבר י' ט) כִּף אַחַת עֲשָׂרָה וְהָב מִלְאָהּ. הפסוק רומז כי אם אדם נותן כף אחת מעשרה, כלומר שהוא מפריש מעשר הרי שבזכות כך מובטח לו שיתקיים בו וְהָב מִלְאָהּ וכל ידו תתמלא בשפע.

היכן למקם את הנקודה?

בספר שפתי צדיקים מובא בשם רבו הגדול מרן האוהב ישראל מאפסא ע"ה רמז נפלא על ההבדל בין עֲשָׂר (עשירות) לבין עֲשֵׂר (מעשר). ההבדל במילה הכתובה הוא רק במקומה של הנקודה שעל גבי האות ש"ן אם היא במקום או בשמאל.

דבר זה רמזו בדברי אברהם אבינו ע"ה ללוט (בראשית י"ט ט) אִם הַשְּׂמָאל וְאִמְנָה וְאִם הַיְמִין וְאִשְׁמְאֵלָה. אמר הקדוש ברוך הוא לאדם, אם אתה תבחר לקבוע את הנקודה בשמאל ותפריש את העֲשֵׂר שלך לצדקה הרי שאני אימניה אשים את הנקודה בימין ואשפיע עליך עֲשֵׂר ורווחה. אך אם אתה תדאג רק לימין כלומר לעֲשֵׂר שלך ולא תיתן לאחרים אזי אני אשמאילה ואכביד עליך עול מיסים וכדומה עד שעל כורחך תפריש את העֲשֵׂר מתוכו. זהו גם סוד דברי חז"ל שהרוצה לעשיר יצפין כלומר שייקח את הנקודה של השי"ן לצד שמאל שהוא צפון וייתן מעשרות וכך יזכה לעשירות.

ההוראה למעשה:

הרבה פעמים היצר הרע מנסה לעשות איתנו חשבונות קטנים ולהסביר לנו שכל שקל שאנחנו נותנים חסר לנו בחשבון הבנק. המאמר הזה מגלה לנו שמתמטיקה של שמיים עובדת בדיוק הפוך. הצדקה אינה הוצאה אלא ההשקעה המשתלמת ביותר היא השמרים שמתפחים את כל מה שיש לנו. כשאתה פותח את היד לעזור לשני ללא חשבונות, אתה מזיז את הנקודה של השי"ן למקום הנכון ומבטיח שהשפע שלך יתברך וישמר ויתרבה פי כמה וכמה.